

Handläggare:
Gfk, Peter Jacobsson, Tel: 508 269 06
Mf, Stina Thörnelöf, Tel: 508 28 852
Sbk, Torbjörn Johansson, Tel: 508 273 52
Stockholm Vatten, Knut Bennerstedt,
Tel: 522 122 10

2002-01-25

Till
Gatu- och fastighetsnämnden
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
Stadsbyggnadsnämnden
Stockholm Vattens AB:s styrelse

Dagvattenstrategi för Stockholm

FÖRSLAG TILL BESLUT

1. Gatu- och fastighetsnämnden, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Stadsbyggnadsnämnden och Stockholm Vatten AB:s styrelse godkänner förslaget till dagvattenstrategi och hemställer att kommunfullmäktige antar densamma.
2. Gatu- och fastighetsnämnden och Stockholm Vatten AB:s styrelse godkänner bilagda förslag till avtal om dagvatten med Stockholm Vatten AB.
3. Gatu- och fastighetsnämnden hemställer att 2,437 Mkr fr o m 1 januari 2003 i budget överförs från stadsdelsnämnderna till gatu- och fastighetsnämnden.
4. Gatu- och fastighetsnämnden, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Stadsbyggnadsnämnden och Stockholm Vatten AB:s styrelse uppdrar åt förvaltningarna respektive rekommenderar bolaget, under förutsättning av kommunfullmäktiges antagande av dagvattenstrategin, att genomföra sina delar av denna.

Ett likartat tjänsteutlåtande redovisas samtidigt till alla stadsdelsnämnder.

Olle Zetterberg

Elisabet Söderström

Ingela Lind

Karin Jonsson

SAMMANFATTNING

På uppdrag från Stockholm Vatten AB, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Stadsbyggnadsnämnden och Gatu- och fastighetsnämnden har förvaltningarna och bolaget upprättat bilagda förslag till Dagvattenstrategi (bilaga 1) och avtal om dagvatten (bilaga 2). Dagvattenstrategin innebär sammanfattningsvis följande:

Dagvattensystemet ska leda bort stadens regnvatten på ett säkert, miljöanpassat och kostnadseffektivt sätt så att invånarnas säkerhet, hälsa och ekonomiska intressen inte hotas. Dagvattnet får heller inte bidra till en försämrad miljö. Det betyder att:

- i första hand ska åtgärder sättas in mot föroreningarnas källor så långt det är tekniskt, ekonomiskt och juridiskt möjligt.
- dagvattnet i bebyggelse ska hanteras så att stadens mark och sjöar tillförs så mycket vatten som möjligt utan att belastningen av föroreningar blir kritisk.
- förorenat dagvatten som inte kan tas emot av en viss recipient bör renas lokalt och föras till mindre känsliga recipienter eller till avloppsreningsverken.

Stadens metoder för att driva arbetet utifrån strategins principer är

- myndighetsutövning
- åtgärder i egna fastigheter, trafikanläggningar, parker och hus vid ny bebyggelse, större förändringar och underhåll
- att ställa krav vid köp och skötsel av egna fordon och vid upphandling av entreprenörer med fordon
- va-taxan
- i avtal då staden säljer mark, upplåter tomträtt eller arrenderar ut mark
- information till fastighetsägare, företag och allmänheten.

Åtgärder mot koppar, zink, PCB, PAH och oljor bör prioriteras. Dessa föroreningar har till övervägande del lokalt ursprung som staden har möjlighet att påverka.

Målet med dagvattenstrategin är att skapa miljöanpassade och kostnadseffektiva rutiner för att ta hand om dagvatten inom nuvarande övergripande ekonomiska ramar för staden och Stockholm Vatten AB. Mest kostnadseffektivt är att åtgärda föroreningarnas källor och att vidta åtgärder i nybebyggelse och vid större förändringar. Åtgärder i befintlig miljö är dyrare. Åtgärder vid källorna och i samband med nybebyggelse och större omdaningar ska därför prioriteras.

Stockholm Vatten AB ska, på uppdrag av staden, ha helhetsansvaret för avledning och rening av dagvattnet samt anläggningar för ändamålet. Ett nytt avtal om dagvatten föreslås därför mellan staden och Stockholm Vatten AB, vilket i huvudsak innebär följande:

Stockholm Vatten AB har från den 1 januari 2003 helhetsansvaret för avledning och rening av dagvatten med därtill hörande anläggningar. Stadens anläggningar för avledning och rening av dagvatten skall från den 1 janu-

ari 2003 ägas och skötas av Stockholm Vatten AB. Gatu- och fastighetsnämnden skall årligen fr o m år 2003 till Stockholm Vatten AB lämna ett investeringsbidrag om 11 miljoner kronor exkl. moms och ett drift- och underhållsbidrag om 4 miljoner kronor exkl. moms. Avtalet gäller i fem år och förlängs därefter med två år i sänder. Avtalet innebär att totalt 2,437 miljoner kronor bör överföras från stadsdelsnämnderna till gatu- och fastighetsnämnden fr om budgetåret 2003.

UTLÅTANDE

Bakgrund

Stockholm Vatten AB:s styrelse, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Stadsbyggnadsnämnden och Gatu- och fastighetsnämnden har vid årsskiftet 97-98 beslutat att låta utarbeta en för stadens förvaltningar och bolag gemensam strategi för dagvattenhanteringen i Stockholm.

En lägesrapport godkändes våren 2000.

Arbetet har nu resulterat i bilagda förslag till dagvattenstrategi (bilaga 1) och avtal om dagvatten, (bilaga 2).

Dagvattenstrategi

Bakgrundsfakta mm

Vatten behövs för allt liv. Vatten är en av Stockholms största tillgångar.

Stockholms sjöar, vattendrag och Saltsjön belastas emellertid av miljöskadliga ämnen och näringsämnen, som till stor del kommer med dagvattnet. Till sjöarna, med undantag av Mälaren, transporteras den helt dominerande delen av föroreningarna med dagvattnet. Till Saltsjön kommer mer miljöskadliga ämnen med dagvattnet än från renat spillvatten. Det är därför viktigt att minska föroreningarna i dagvattnet. I Stockholm innehåller dagvatten från trafikytor, centrumområden, industriområden samt vissa tak- och fasader alltför mycket föroreningar (tungmetaller, korrosions- och förslitningsprodukter från fordon, beläggningsmaterial, olja m m). Släckvatten från bränder och trafikolyckor kan ge stora tillfälliga utsläpp av föroreningar i dagvattnet.

Dagvatten är regn-, spol- och smältvatten som rinner på hårdgjorda ytor, eller på genomsläpplig mark via diken eller ledningar till recipienter (sjöar, vattendrag, hav eller reningsverk).

Fördelningen av stadens ansvar för dagvattnet är otydlig. Även lagarna är otydliga och ofullständiga, främst Va-lagen, Plan- och bygglagen och Miljöbalken. Lagarna är också dåligt samordnade när det gäller dagvatten. Det

är även svårt att ställa krav enligt Miljöbalken för den samlade påverkan från många små källor som tillsammans utgör ett hot mot vattenkvaliteten. I januari 2001 begärde staden en översyn, hos miljödepartementet, av lagar som rör dagvattenfrågan. Staden har inte fått någon reaktion på denna begäran.

Dagvattensystemen ska ta hand om den nederbörd som faller över staden på ett säkert, miljöanpassat och kostnadseffektivt sätt så att invånarnas säkerhet, hälsa och ekonomiska intressen inte hotas.

Stadens dagvatten är förorenat av:

- tungmetaller (t ex kvicksilver, kadmium, bly, koppar, zink och krom)
- organiska miljögifter (t ex PAH och PCB)
- oljor
- näringsämnen (kväve och fosfor)
- bakterier

Dagvattnet delas in i tre olika klasser

- låga föroreningshalter
- måttliga föroreningshalter
- höga föroreningshalter

Dagvattnet från olika markområden klassas enligt tabellen:

Småhusområden (inkl lokalgator), Lokalgator < 8.000 fordon/dygn, Parker och naturmark	Låga föroreningshalter
Ytterstadens bostads- och arbetsområden (inkl lokalgator) Vägar med 8.000-15.000 fordon/dygn	Låga-måttliga föroreningshalter
Stenstadens bostads- och arbetsområden (inkl lokalgator)	Måttliga föroreningshalter
Större parkeringsanläggningar och terminalområden Vägar med 15.000-30.000 fordon/dygn	Måttliga-höga föroreningshalter
Trafikleder med > 30.000 fordon/dygn	Höga föroreningshalter
Industrifastigheter med miljöfarlig verksamhet	Beroende på verksamheten

Recipienter (mottagare) för Stockholms dagvatten är Saltsjön, Mälaren, Stockholms sjöar och vattendrag, marken och grundvattnet samt avloppsreningssystemen. Saltsjön, Mälaren, sjöarna och vattendragen har delats in i tre olika klasser utifrån nuvarande miljöstatus och känslighet för mänsklig påverkan (föroreningar och förändringar i vattenomsättningen).

1. *Mycket känsliga*: Brunnsviken, Solfångardammen (Spegeldammen), Uggleviken, Judarn, Kyrksjön, Lillsjön, Magelungen, Flaten, Trekanten, Långsjön och Igelbäcken.
2. *Känsliga*: Laduviken, Lappkärret, Husarviken, Isbladskärret, Räcksta Träsk, Drevviken, Ältasjön, Sicklasjön, Bällstaviken-Ulvsundasjön, Årstaviken och Bällstaån (Spångaån).
3. *Mindre känsliga*: Djurgårdsbrunnsviken, Hammarby Sjö, Riddarfjärden, Karlbergskanalen- Klara Sjö, Östra Mälaren, Saltsjön och Lilla Värtan.

Övergripande principer för dagvattenstrategin

För stadens dagvattenstrategi gäller:

Dagvattensystemet ska avleda stadens nederbörd på ett säkert, miljöanpassat och kostnadseffektivt sätt så att invånarnas säkerhet, hälsa och ekonomiska intressen inte hotas, till exempel genom att motverka översvämningar, säkerställa framkomligheten i trafiken och förhindra sjukdomar.

Dagvattnet får inte försämra miljön.

- I I första hand ska åtgärder därför sättas in mot föroreningarnas källor, så långt det är tekniskt, ekonomiskt och juridiskt möjligt.
- II I andra hand ska dagvattnet i bebyggd miljö hanteras eller separeras så att mark och sjöar kan tillföras så mycket vatten som möjligt, utan att belastningen av föroreningar når kritiska nivåer. En recipients behov av nytt vatten och dess känslighet för föroreningar ska vägas mot varandra.
- III I tredje hand ska förorenat dagvatten, som inte kan tas emot av en viss recipient, renas lokalt eller ledas till mindre känsliga recipienter eller till avloppsreningsverken. Samtidigt finns krav på att minska föroreningarna i reningsverkens slam, så att inte föroreningarna sprids på åkermarken.

Stadens metoder för att driva arbetet enligt strategins principer är:

1. Myndighetsutövning med stöd av Miljöbalken, Plan- och bygglagen, trafiklagar samt Va-lagen.
2. Åtgärder i egna fastigheter, trafikanläggningar, parker och hus vid ny bebyggelse, större förändringar eller underhåll.
3. Att ställa krav vid köp och skötsel av egna fordon och vid upphandling av entreprenörer med fordon.
4. Ekonomiska styrmedel såsom Va-taxan.
5. I avtal då staden säljer mark, upplåter med tomträtt, eller arrenderar ut mark.
6. Information till fastighetsägare, företag och allmänheten.

Åtgärder

Källor

Åtgärder mot koppar, zink, PCB, PAH och oljor bör prioriteras. Dessa föroreningar har till övervägande del lokalt ursprung som staden har möjlighet att påverka.

LOD

Allt dagvatten som har låga eller måttliga föroreningshalter ska infiltreras eller fördröjas genom "Lokalt omhändertagande av Dagvatten", LOD, där detta är möjligt och lämpligt.

Reningskrav

Alla problem kan inte på kort tid lösas vid källorna eller genom LOD. Recipienterna behöver därför skyddas från dagvattnets föroreningar genom rening. Reningskraven ska utgå från hur känslig och lämplig recipienten är att ta emot dagvatten med olika halter av föroreningar. Reningskraven kan sammanställas i följande matris.

Recipient För- orenings- halter i dag- vatten	Mark		Sjöar och vattendrag		
	Lämplig för infiltration	Inte lämplig för infiltration	Mycket känslig	Känslig	Mindre känslig
Låga	Infiltration och fördröjning	Dagvattenledning eller dike	Ej rening	Ej rening	Ej rening
Måttliga	Infiltration och fördröjning	Dagvattenledning eller dike	Viss rening eller dagvatten till annan recipient	Viss rening eller dagvatten till annan recipient	Ej rening
Höga	Rening före infiltration	Dagvattenledning, rening	Rening	Rening	Rening

Därutöver redovisas åtgärder avseende: spolvatten, släckvatten, drift och underhåll av gator och parker, dagvattentaxa samt snöhantering.

Ansvar

Gatu- och fastighetsnämnden, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Stadsbyggnadsnämnden, Stadsdelsnämnderna och Stockholm Vatten AB har alla i sin verksamhet och/eller myndighetsutövning ett ansvar för att denna dagvattenstrategi genomförs. Därvid skall följande gälla.

Stockholm Vatten AB skall på uppdrag av staden ha helhetsansvaret för avledning och rening av dagvatten med därtill hörande anläggningar. Stock-

holm Vatten AB gör därvid de tekniska, miljömässiga avvägningarna vart och hur dagvattnet skall ledas och renas. Bedömningen av om miljöbalkens hänsynsregler uppfylls görs i samråd med Miljö- och hälsoskyddsnämnden i dess uppdrag som tillsynsmyndighet. Stadens anläggningar för avledning och rening av dagvatten skall ägas och skötas av Stockholm Vatten AB. Ett nytt avtal om dagvatten måste, med hänsyn till den nya ansvarsfördelningen, träffas mellan staden och Stockholm Vatten AB.

Gatu- och fastighetsnämnden skall vid ombyggnad av gator och parker samt vid nyexploateringar, tillse att dagvattenfrågan planeras och löses utifrån dagvattenstrategin och Stockholms vattenprogram. Gatu- och fastighetsnämnden skall också utifrån stadens dagvattenstrategi tillse att föroreningarna till dagvattnet, från trafiken samt från stadens drift och underhåll av gator och parker, minskar. Såsom mark- och vattenägare ansvarar Gatu- och fastighetsnämnden i enlighet med miljöbalken för de historiska föroreningarna i mark och vatten i den mån detta ansvar inte åligger andra verksamhetsutövare, arrendatorer, hyresgäster, tomträttshavare, tidigare markägare m fl.

Stadsdelsnämnderna skall vid upphandlingar av entreprenörer för skötsel och drift av gator och parker tillse att denna skötsel och drift anpassas till dagvattenstrategin. Detta gäller bl a miljöhänsyn på fordon och arbetsmaskiner, städning, halkbekämpning, snöhantering, gödsling samt fordonstvätt.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska genom tillsyn av verksamheter kontrollera att dagvattenhanteringen bedrivs i överensstämmelse med miljöbalken, dagvattenstrategin samt Stockholms vattenprogram. Verksamhetsutövare såsom Stockholm Vatten AB, väghållare, fastighetsägaren m fl har ansvaret för att dagvattenanläggningar anläggs och drivs i enlighet med miljöbalkens bestämmelser. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har möjlighet att ingripa med stöd av miljöbalken mot användning av ämnen som förorenar dagvattnet när miljömässigt bättre alternativ finns.

Stadsbyggnadsnämnden ska tillse att dagvattenfrågorna beaktas i planering, bygglovprövning och tillhörande rådgivning. Stadens dagvattenstrategi och stadens vattenprogram skall framgå av översiktsplanen. Vid detaljplanering och bygglovsprövning ska särskilt övervägas höjdsättning, bebyggelsens lokalisering och val av byggnadsmaterial. Nya detaljplaner ska ange hur dagvattenfrågan ska lösas och vem som har ansvaret för att genomföra denna.

Ambitioner och ekonomiska konsekvenser

Målet med dagvattenstrategin är att skapa miljöanpassade och kostnadseffektiva rutiner för att ta hand om dagvatten, inom de ekonomiska ramarna för staden och Stockholm Vatten AB.

Mest långsiktigt och kostnadseffektivt är att prioritera åtgärder som minskar dagvattnets föroreningar vid källorna. I ett kort perspektiv kan dagvattnet i vissa fall behöva renas. Det är betydligt enklare och mer kostnadseffektivt att skapa goda dagvattenlösningar i ny bebyggelse och vid större omdaning-

är än i befintlig miljö. Den övergripande prioriteringen i staden bör därför vara följande:

1. Åtgärder vid källorna till föroreningen av dagvatten.
2. Åtgärder för infiltration och rening av dagvatten vid ny bebyggelse och större omdaningar.
3. Åtgärder för infiltration och rening av dagvatten i befintlig miljö

Det stora ansvaret för genomförandet av dagvattenstrategin ligger på Stockholm Vatten AB. Bolaget måste därför se till att det för dagvattenhanteringen finns erforderliga kunniga och engagerade personella resurser. En uppföljning av denna dagvattenstrategi bör göras efter fem år. En nyinrättad förvaltningsövergripande styrgrupp bör ha ansvaret för genomförandet av denna dagvattenstrategi. Denna styrgrupp ska samordna sitt arbete med Stockholms vattenprogram.

Avtal om dagvatten

Gatu- och fastighetskontoret och Stockholm Vatten AB har utifrån förslaget till dagvattenstrategi förhandlat och upprättat bilagda förslag till avtal om dagvatten (bilaga 2).

Avtalsförslaget innebär i huvudsak följande:

Stockholm Vatten AB har från den 1 januari 2003 helhetsansvaret för avledning och rening av dagvatten med därtill hörande anläggningar.

Detta innebär att Stockholm Vatten AB, utifrån

- * stadens övergripande dagvattenstrategi
- * miljöbalkens hänsynsregler
- * annan av kommunfullmäktige antagen policy (t ex miljöprogram, vattenprogram)

i egenskap av verksamhetsutövare gör den tekniska, ekonomiska och miljömässiga bedömningen av vart och hur dagvattnet skall ledas och renas.

Stadens anläggningar för avledning och rening av dagvatten skall från den 1 januari 2003 ägas och skötas av Stockholm Vatten AB. Undantag är dagvattenbrunnar med därtill hörande servisledningar, vilka är en del av gator och vägar och därmed ägs av staden. Stockholm Vatten AB ansvarar dock för drift och underhåll av dessa dagvattenbrunnar.

Staden genom gatu- och fastighetsnämnden skall årligen från år 2003 till Stockholm Vatten AB lämna ett investeringsbidrag om 11 miljoner kronor exkl. moms från gatu- och fastighetsnämndens investeringsbudget och ett drift- och underhållsbidrag om 4 miljoner kronor exkl. moms från gatu- och fastighetsnämndens driftbudget för dessa åtaganden. Avtalet gäller i fem år och förlängs därefter med två år i sänder.

Efter den 1 januari 2005 äger parterna rätt att ta upp förhandlingar, om de överförda beloppen inte överensstämmer med reella kostnader eller om det finns andra väsentliga problem med den nya ansvarsfördelningen. Ersättning enligt ovan skall senast efter fem år utformas så att det finns incitament för Gatu- och fastighetsnämnden och stadsdelsnämnderna att minska föreningarna till recipienter och reningsverk. Detta avtal är till alla delar förfallet utan ersättningsrätt för någondera parten om inte förslaget till dagvattenstrategi i huvudsak antages av Stockholms kommunfullmäktige före den 1 oktober 2002 genom beslut som senare vinner laga kraft.

Budgetkonsekvenser

Det ovan redovisade avtalet om dagvatten innebär att Stockholm Vatten AB övertar stadsdelsförvaltningarnas ansvar för rensning och skötsel (slamsugning) av dagvattenbrunnar.

Stadsdelsförvaltningarnas kostnad för detta har beräknats till 2,437 miljoner kronor/år eller 85 kronor per år och brunn. Detta belopp ingår i det ovan i avtalet angivna driftbidraget för gatu- och fastighetsnämnden om 4 miljoner kronor/år. Gatu- och fastighetskontoret föreslår att detta budgettekniskt löses genom att 2,437 miljoner kronor fr o m budgetåret 2003 överförs från stadsdelsnämnderna till gatu- och fastighetsnämnden. De belopp som skall överföras från respektive stadsdelsnämnd redovisas i bilaga 3. Det resterande driftbidraget och investeringsbidraget bedömer gatu- och fastighetskontoret kunna inrymma budget och flerårsprogram.

Förvaltningarnas och bolagets synpunkter

Förslaget till Dagvattenstrategi för Stockholm innebär att staden skapar miljöanpassade och kostnadseffektiva rutiner för att ta hand om dagvatten inom de nuvarande övergripande ekonomiska ramar staden och Stockholm Vatten AB arbetar.

Förslaget till nytt avtal om dagvatten, som är en del av denna dagvattenstrategi, innebär en tydligare och effektivare ansvarsfördelning för dagvattnet.

Förvaltningarna och bolaget tillstyrker därför både förslaget till dagvattenstrategi och avtal om dagvatten. Under förutsättning att dagvattenstrategin antas av kommunfullmäktige, bör förvaltningarna respektive bolaget få i uppdrag att genomföra sina delar av denna.

SLUT